

Pap Ildikó köszöntése

1951. június 17-én született Pápán. Általános és középiskolai tanulmányait Pápán végezte; a pápai Türr István Gimnáziumban érettségizett 1969-ben. Ugyanabban az évben felvették az Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Kara biológia-kémia szakára. Egyetemi tanulmányait 1975-ben fejezte be, szakdolgozatát az Embertani Tanszéken készítette Eiben Ottó vezetésével.

Az egyetem elvégzése óta antropológus muzeológusként dolgozik a Magyar Természettudományi Múzeum Embertani Tárában (MTM ET): 1975. szeptember 1-től muzeológus, 1987-től tárvezető-helyettes, 1991. január 1-től megbízott tárigazgató, 1993-tól főosztályvezető, 2010–2015 között osztályvezető, majd 2016-tól címzetes igazgató. 2018–2019 között az MTM ET

társult kutatója. A Szegedi Tudományegyetem Embertani Tanszéke és ELTE Embertani Tanszéke önkéntes munkatársa.

Egyetemi doktori címét 1980-ban *summa cum laude* minősítéssel az ELTE Természettudományi Karán szerezte, ugyanitt kapta meg PhD fokozatát 1997-ben. (Egyetemi doktori disszertációja: *Adatok az Árpád-kor népességének paleoantropológiájához. Az Esztergom-Vasútállomás 12–13. századi és a Nagykőrös környéki 11–13. századi temetők csontvázanyagának összehasonlító embertani vizsgálata*.) Tudományos munkája keretében a Magyarország területéről származó fosszilis leletekkel, valamint a Közép-Duna medencében élt jégkor utáni történeti embertani népessegekkel foglalkozik. Fő témája a betegségjellegek monitorozása a Magyarország területén élt történeti embertani népessegekben. 1995 óta vezetője a Vác-Fehérek templomában feltárt újkori múmialelet-együttest vizsgáló, hazai és külföldi kutatókból álló munkacsoportnak. Kutatásai általában multidiszciplinárisak, nagy részük hazai, illetve nemzetközi együttműködésben folyik.

Magyar és idegen nyelven eddig több mint 350 tanulmánya, könyvrészlete és előadás-összefoglalója jelent meg. Mintegy nyolcvan hazai és nemzetközi rendezvényen tartott előadást. Három OTKA és egy NKA pályázatnak volt a témavezetője, további hat OTKA (NKFIH) pályázat munkájában működött, működik közre szenior kutatóként.

Részt vett és vesz a felsőfokú oktatásban. Az ELTE TTK Embertani Tanszéke posztgraduális antropológus/humánbiológus továbbképzésén 1991–1994 és 1995–1998 között paleopatológia tárgykörben tartott órákat és jegyzetet készített. A Károli Gáspár Református Egyetem történelem szakos hallgatóinak 1995–1998 között, a Szombathelyi Tanárképző Főiskolán a régész technikus hallgatóinak 1999–2003 között oktatta a történeti embertan tantárgyat. Oktatóként vett részt az igazságügyi antropológus képzés kurzusán Brestben (Bretagne, Franciaország).

Témavezetője volt az ELTE Természettudományi Kara biológia szakos és a posztgraduális antropológus/humánbiológus képzésében részt vevő több hallgatójának, illetve konzulense a SOTE Fogorvos Kara és a CEU hallgatóinak. 2003-tól részt vesz a PhD hallgatók képzésében, az ELTE TTK és a Szegedi Tudományegyetem TTK Doktori Iskoláinak tanára. Több esetben volt a Tudományos Diákköri Konferencia és az Országos Tudományos Diákköri Konferencia humánbiológiai-embertani szekció zsűri tagja, illetve elnöke.

1991–2017 között oktatott a Magyar Nemzeti Múzeum és a Magyar Természettudományi Múzeum által szervezett gyűjteménykezelő, restaurátor, illetve természettudományos preparátorképzésekben.

Tevékenyen részt vesz a szakmai testületekben. 1976 óta tagja a Magyar Biológiai Társaság Embertani Szakosztályának. 1989-től a Szakosztály vezetőségi tagja, 1990–1992 között a Szakosztály jegyzője volt, 2021-től elnöke. 1998–2006 között az MBT Elnökségének főtitkárhelyettese volt. 1995 óta tagja az Európai Antropológusok Társaságának (EAA). 1990–2002 között három ciklusban az MTA Biológiai Osztálya keretében működő Antropológiai Bizottság (AB) titkára, 2002–2008 között tagja volt; majd 2008–2011 között a bizottság titkára. 2011–2014 között az Antropológiai Osztályközi Tudományos Bizottság (AOTB) titkára, 2015–2017 között tagja, 2018-tól két ciklusban elnöke. 1996 óta az MTA köztestületi tagja. 2016-tól az International Union of Anthropological and Ethnological Sciences (IUAES) tagja.

Rendszeresen vesz részt OTKA és egyéb pályázatok, könyvek tudományos anyagának elbírálásában és kéziratok véleményezésében. 1990–2015 között az Annales historico-naturales Musei nationalis hungarici, 1993-tól az Anthropologiai Közlemények szerkesztőbizottságának tagja. 1987–1991 között szerkesztő helyettese, 1991–1995 között szerkesztője volt az Anthropologia Hungarica folyóiratnak. 2005 óta az Anthropological Data of Hungarian Historical Populations szerkesztőbizottsági tagja. 2000 óta a Variability and Evolution folyóirat Nemzetközi Együttműködők Elnökségi tagja.

1987–1990 között a Budapesten 1990-ben rendezett 3rd Symposium on the Upper Paleolithic, Mesolithic and Neolithic Populations in Europe and the Mediterranean Basin rendezvény szervezőtitkára volt. 2009-ben részt vett a Groupe des Paleopathologistes de langue Française társaság Szegeden (SZTE Embertani Tanszék) rendezett Des lesions du passé aux diagnostics modernes konferenciája szervezésében. 2012-ben a Szent-Györgyi Albert Nobel-díjának 75. évfordulója alkalmából szervezett konferencia-sorozat keretében rendezett „ICEPT 2 – Tuberculosis Evolution” rendezvény szervezőbizottsági tagja volt (Szeged).

Muzeológiai munkája részeként 1976 és 1992 között rendszeresen részt vett régészeti ásatásokon. Mintegy 15 alkalommal több, mint kétszáz napot töltött a társintézmények, többek között a MTA Régészeti Intézete, a Magyar Nemzeti Múzeum, a Vas és Somogy megyei múzeumok ásatásain. 1996-ban Máriabesnyőn végezte el a Grassalkovich család kriptájában nyugvó személyek feltárását, Szikossy Ildikó, Bemert Zsolt antropológusok, Susa Éva igazságügyi orvosszakértő és Józsa László patológus részvételével. 1997-ben Szikossy Ildikó és Bemert Zsolt muzeológusokkal, valamint Puskás László görög-katolikus lelkésszel együtt végezték el Ungváron Romzsa Tódor volt ungvári püspök exhumálását és személyazonosítását. Vezetésével zajlott 2005–2006 folyamán a Vác – középvárosi temető (Vác-Deákvár, 18–20. század) sírjainak feltárása, valamint a 2008-ban a Mátyás templom (Nagyboldogasszony templom) melletti kriptá exhumálása.

Részt vett a Pálfi György vezette munkacsoport Szent László koponyaereklye kutatásában (2011) és Asztrik, Kalocsa első érsekének azonosítására irányuló vizsgálataiban (2017).

A Sapienza Università di Roma felkérésére 2015-től vesz részt az olaszországi Sassovio (Foligno, Umbria) kolostor területén feltárt maradványok elemzésében Hajdu Tamással és Szeniczey Tamással (az Italian Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation támogatásával). Ugyanennek a munkacsoportnak a tagjaként vesz részt 2019-től a szardíniai Pranu Siara megalitikus sírjából feltárt maradványok bioarcheológiai rekonstrukciójában (Suelli, Olaszország).

Részt vett The Routledge Handbook of Archaeological Human Remains and Legislation: An international guide to laws and practice in the excavation and treatment of archaeological human remains (2011) Magyarországra vonatkozó fejezetének elkészítésében (Pálfi Györggyel), valamint a régészeti feltárások embertani anyagainak kezelésére, alapszintű feldolgozására és elsődleges tudományos vizsgálatára javasolt történeti embertani protokoll kidolgozásában (2019).

Rendszerezően részt vett a Magyar Természettudományi Múzeum kiállításainak készítésében: „Ember és természet Magyarországon”, „Kiállítás a kiállítóról – tények és hangulatok a Magyar Természettudományi Múzeum történetéből”, „Kihűlt világ – kiállítás a múmiákról” (1996), „Királyi arcok” – A MTM Embertani Tárának kiállítása a Tavaszi Fesztivál keretében (2000), „Aki a világot szereti – a Kárpát-medence természeti kincsei”, „A Magyar Természettudományi Múzeum millenniumi kiállítása (2002), „Sokszínű ÉLET – Felfedező úton Magyarország tájain” (2010–2011), „Észleletek – Természetrész a XIX. században” (2011).

A váci Fehérek templomából feltárt, természetes módon mumifikálódott egyének vizsgálati eredményeit bemutató „Rejtélyek, Sorsok, Múmiák” vándorkiállítás szakmai rendezője, Szikossy Ildikóval (Budapest 2006, Csíkszereda 2011, Szeged 2013, Kassa 2015, Gyöngyös 2016). A nemzetközi együttműködés eredményeként létrehozott „MúmiaVilág” című nemzetközi kiállítás szakmai kurátora (Szikossy Ildikóval) (Budapest, 2014–2015).

A „Szóra bírt csontjaink” szakmai rendezője (2014: Gyergyószentmiklós, Székelyudvarhely; 2015: Csíkszereda, Sepsiszentgyörgy, Debrecen; 2016: Budapest; 2018: Szombathely). Részt vett a Magyar Természettudományi Múzeum „Anyának lenni – kor/kór-történetek” című vándorkiállításának elkészítésében (MTM, 2018).

2000-ben a „Rudapithecustól a magyar növekedésvizsgálatokig” című kamarakiállítás egyik létrehozója (Brüsszeli Egyetem Embertani Tanszékén, az ELTE Embertani Tanszékével közösen). Az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark Rotundájában „A honfoglalás és az Árpád-kor – Őseink arca” című kiállítást Kustár Ágnes (MTM Embertani Tár) és Pálfi György (SZTE TTIK Embertani Tanszék) antropológusokkal együtt készítette el (2010–2011). A SZTE Embertani Tanszék és a Móra Ferenc Múzeum „Beszélő holtak – Történeti helyszínelők” című kiállításának tudományos tanácsadója (2017). Részt vett a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum „Korok – Kórok” című kiállításának elkészítésében (2019).

A Mannheimben, Bolzánóban, Schleswigben és Kasselben bemutatott „Mumien – Körper für die Ewigkeit” című kiállítás magyarországi múmiákat bemutató részét rendezte Szikossy Ildikó antropológussal (Európai turné 2007–2009). A tárlat a második európai sorozat keretében 8 helyszínen volt látható (2014–2019). Az American Exhibitions Inc. (USA) és a REM Múzeum (Mannheim, Németország) szervezésében létrejött „Mummies of the World – The Dream of Eternal Life” című vándor múmia-

kiállítás kriptamúmiákat bemutató egységének létrehozásában vett részt Szikossy Ildikóval (2010-től 15 helyszínen). A kiállításorozat részeként Budapesten bemutatott „A múmiák világa” című nemzetközi kiállítás szakmai kurátora volt (Szikossy Ildikóval) (JVS, Budapest, 2018).

2008-ban az Orvosi Hetilap Markusovszky Lajos Alapítvány Markusovszky Lajos-díját nyerte el Szikossy Ildikóval és Varjassy Péterrel „Az egyik legkorábban elvégzett császármetszés hazánkban – sectio caesarea Vácott, 1794-ben (Varjassy és mtsai 2007) című munkájukért.

2015-ben a Magyar Biológiai Társaság „Több évtizedes kutató, oktató és szervező tevékenységért – életműdíj” Gelei József emlékéremmel tüntette ki.

Ötödik évtizede, hogy Pap Ildikót folyamatosan a hazai antropológia legaktívabb szereplői között találjuk. Így volt ez már az 1970-es években, kezdő muzeológus korában, majd a Magyar Természettudományi Múzeum Embertani Tárának több mint két évtizedes, rendkívül sikeres vezetése során is. Utóbbi időszakhoz kötődik a komoly nemzetközi hírnevet, szakmai elismertséget hozó múmiakutatói időszaka. Fejhajtással tartozik a szakma azért, hogy átgondolatlan, ostoba előnyugdíjazása sem térítette el a tudománytól. Épp ellenkezőleg: a 2010-es évek közepe óta a korábbiaknál is komolyabb publikációs teljesítménnyel, eredményes doktori témavezetésekkel, intenzív oktatói és sikeres kutatói munkával jellemezhetjük, miközben számos nemzetközi szakfolyóirat bírálói feladatainak ellátása mellett legalább fél tucat PhD értekezés opponense is volt. Az utóbbi években különösen kiemelkedő tudományos közéleti aktivitása, jelenleg is elnöke mind a Magyar Tudományos Akadémia Antropológiai Osztályközi Tudományos Bizottságának, mind a Magyar Biológiai Társaság Embertani Szakosztályának.

Sok hazai és külföldi kollégám, szakmai jóbarátom osztozik velem abban, hogy már most fejet hajtunk Pap Ildikó nagyszerű szakmai munkássága előtt, miközben együtt abban reménykedünk, hogy amit eddig megismerhettünk, az még csak egy csonka része az antropológusi életpályának. Bízunk benne mindannyian, hogy még több évtized sikeres, és jó egészségben folytatott további szakmai tevékenység koronázza majd meg a kivételes életművet. És abban is nagyon reménykedünk, hogy annak mi is részesei lehetünk! Hogy még sok-sok örömteli pillanattal ajándékoznak meg bennünket sikeres közös kutatásaink a biológiai antropológia számos területén.

Kedves Ildikó, nagyon sokan vagyunk a szakmában, idehaza és külföldön, akik együtt köszönjük meg a sok szakmai segítséget, tanítást, a sok emberséget, jó barátságot, szeretetet. Együtt kívánunk mindannyian nagyon boldog születésnapot!

Pálfi György

Felhasznált irodalom

- Farkas, Gy. (1995): A történeti embertani kutatások helyzetének alakulásai Magyarországon az utolsó 50 évben. *Anthropologiai Közlemények*, 59: 13–19.
- Farkas, Gy. (2011): Pap Ildikó köszöntése. *Anthropologiai Közlemények*, 52: 3–4.
- Farkas, Gy. (2018): Változások 1990 és 2017 között a magyar biológiai antropológiában. *Anthropologiai Közlemények*, 59: 79–93. DOI: <https://doi.org/10.20330/AnthropKozl.2018.59.79>
- Makra, Sz., Nagy, E. (2013): *A magyar antropológia bibliográfiája (1984–1988)*. http://real.mtak.hu/10809/1/BAH_1984-1988.pdf
- Varjassy P, Szikossy I, Pap I. (2007): Az egyik legkorábban elvégzett császármetszés hazánkban – sectio caesarea Vácott, 1794-ben. *Orvosi Hetilap*, (148)44: 2101–2105. DOI: <https://doi.org/10.1556/OH.2007.44H>